

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Changing use, changing needs? The use of amulets from the first century BCE to the early Christian world

Kret, P.M.M.

Citation

Kret, P. M. M. (2021). Changing use, changing needs?: The use of amulets from the first century BCE to the early Christian world. *Tijdschrift Voor Mediterrane Archeologie*, (65), 59. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3273886>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3273886>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Colofon

TMA 65, 2021
33ste jaargang
Prijs los nummer: €12,-

Het *Tijdschrift voor Mediterrane Archeologie* is een onafhankelijk tijdschrift dat aandacht besteedt aan actueel archeologisch onderzoek in de mediterrane wereld, in het bijzonder verricht vanuit Nederland en België. Bijdragen van lezers kunnen al dan niet verkort door de redactie worden geplaatst.

TMA verschijnt twee keer per jaar. Opgave kan schriftelijk of via onze website. Een abonnement kost €20,-. Studenten betalen €15,- (onder vermelding van studentnummer). Het abonnement loopt van 1 januari tot en met 31 december en wordt automatisch verlengd, tenzij een maand van tevoren schriftelijk is opgezegd.

Adres:
Tijdschrift voor Mediterrane Archeologie
Poststraat 6
9712 ER Groningen

Bankgegevens:
Stichting ter Ondersteuning Oudheidkundig Onderzoek
IBAN: NL14INGB0005859344
BIC: INGBNL2A

KvK: 41014777

TMA online:
– tijdschrift@mediterrane-archeologie.nl
– mediterrane-archeologie.nl
– rug.academia.edu/TMATijdschriftvoorMediterraneArcheologie
– facebook.com/mediterranearcheologie

Redactie:
Remco Bronkhorst, Sjoukje Kamphorst, Rian Lenting, Fardau Mulder, Yannick de Raaff, Sandra de Regt, Iris Rom, Tanya Sieiro van der Beek, Caroline van Toor (hoofdredacteur), Robin van Vliet, Marcello de Vos, Renée de Vries.

Proofreader English papers: Annette Hansen

Adviesraad:
Prof. dr. P.A.J. Attema (RUG)
Prof. dr. G.J.M.L. Burgers (VU)
Prof. dr. R.F. Docter (UGent)
Prof. dr. E.M. Moormann (RU)
Prof. dr. J. Poblome (KULeuven)
Dr. W.D.J. van de Put (NIA)
Dr. T.D. Stek (KNIR)
Prof. dr. M.J. Versluys (UL)
Dr. G.J.M. van Wijngaarden (UvA)

Ontwerp omslag: Marcello de Vos
Opmaak binnenwerk: Hannie Steegstra

TMA komt tot stand in samenwerking met Barkhuis Publishing, Eelde

ISSN 0922-3312
81999/SOOO

Inhoudsopgave

Artikelen

- The 'moving' taskscape of the Late Bronze Age Argive Plain
Ann Brysbaert 1
- Satricum vanuit het perspectief van destructie:
ontwikkeling en onderhoud van een vroeg-stedelijk centrum
Remco Bronkhorst & Marcello de Vos 10
- Een heuvel van goud in Afghanistan.
Tillya Tepe, de Strijdersgesp en globalisering in de Oudheid
Merlijn Veltman 18
- Gestempeld en goedgekeurd?
Nieuwe inzichten in een ongekende dakpanstempelgroep gevonden
in het Laat-Romeinse castellum van Oudenburg (België)
Tim Clerbaut & Sofie Vanhoutte 27
- ### Recensies
- Double book review:
– The Villages of the Fayyum: A Thirteenth-Century Register of Rural, Islamic Egypt
– Rural Economy and Tribal Society in Islamic Egypt. A Study of al-Nābulusī's Villages of the Fayyum
Annette M. Hansen & Frits Heinrich 36
- The Early Roman Expansion into Italy:
Elite Negotiation and Family Agendas
Jeremia Pelgrom 42
- Greek Colonization in Local Contexts.
Case Studies in Colonial Interactions
Peter Attema 44
- Nicator: Seleucus I and his Empire
Tom Britton 47

Vervolg recensies

- Ascending and Descending the Acropolis:
Movement in Athenian Religion
Janric van Rookhuijzen 49
- Death in Late Bronze Age Greece. Variations on a Theme
Yannick de Raaff 51
- The Origins of the Roman Economy. From the Iron Age
to the Early Republic in a Mediterranean Perspective
Remco Bronkhorst 54

Introducties op lopend onderzoek

- Hala Sultan Tekke Survey Project:
reconstructing human-environment interactions in
Southeast Cyprus
Ralf Vandam, Jan Coenaerts & Karin Nys 57
- Into the Wild:
Hunting in Late Bronze Age Mainland Greece
Massimiliano Carbonari 58
- Changing use, changing needs? The use of amulets
from the first century BC to the early Christian world
Patricia Kret 59
- Crossing dimensions:
experiencing death in Punic Sardinia (Italy)
Sara Mura 60

Changing use, changing needs? The use of amulets from the first century BC to the early Christian world

**Promotieonderzoek (NWO Promoties in de Geesteswetenschappen, Universiteit Leiden),
Patricia Kret**

In de antieke wereld bestonden er verschillende religieuze strategieën om met ziekte, ongeluk en onzekerheden om te gaan. Veel mensen geloofden in het gebruik van amuletten om te genezen, beschermen of om het leven te verbeteren. Zo konden kinderen beschermd worden met een *bullā* (bolvormig amulet gedragen om de nek) en hoopte de drager van de amulet in figuur 1 dat de steen zijn maag-darmproblemen op zou lossen. Al voor de komst van het christendom keurden sommigen antieke auteurs het gebruik van amuletten af. In latere perioden bleef men naar deze objecten grijpen, hoewel vroegchristelijke schrijvers het veroordeelden. Uit de kritiek van de kerkvaders valt op te maken dat zelfs christelijke geestelijken amuletten maakten en gebruikten.¹

Tot voor kort werden amuletten vaak per soort onderzocht. Recent onderzocht Christopher Faraone amuletten echter als een overkoepelende categorie die aan verandering onderhevig was.² Voortbouwend op zijn bevindingen richt dit onderzoeksproject zich op het vraagstuk van het blijvende gebruik van amuletten in een periode van grote religieuze veranderingen. Waarom bleef de antieke mens in de periode van 100 voor Christus tot 600 na Christus voor amuletten kiezen, terwijl dit in toenemende mate veroordeeld werd? Door te kijken naar zowel verandering als continuering in gebruik, in combinatie met de verandering in religieuze grondslag, tracht dit project nieuwe inzichten te verwerven in de motivaties achter het gebruik van amuletten. Welke rol speelden ze in het leven van de gebruiker? Wat veranderde er in de 'problemen' die amuletten moesten oplossen en dacht men dat ze op dezelfde manier bleven 'werken'?

In dit onderzoek wordt dan ook de gehele context van het object meegenomen om veranderingen in het gebruik en motivaties hiervoor te kunnen onderzoeken. De antieke mens verwachtte immers dat niet alleen de tekst of de afbeelding, maar het hele object invloed zou hebben op zijn of haar leven. Om de gehele gebruikscontext mee te kunnen nemen, worden amuletten bestudeerd als omcirkelende objecten: het object sloot af en controleerde zo de ruimte waar het zou werken.³ Zo geloofde men dat kwaad buiten de deur werd gehouden door een amulet bij de voordeur te plaatsen of dat een amulet het lichaam die het omringde kon genezen. Door amuletten op deze manier te benaderen, kan het gebruik in kaart worden gebracht: wat waren de locaties en situaties waarin amuletten gebruikt werden en welke momenten in het leven werden als kwetsbaar gezien?

Om het gebruik en de veranderingen hierin te kunnen onderzoeken, richt het onderzoek zich op een lange periode en een grote regio (het Romeinse Rijk). Verder worden

verschillende bronnen rondom het gebruik van amuletten gecombineerd. Afgezien van de amuletten zelf, zijn de instructies voor het maken van amuletten de belangrijkste bron. Deze instructies zijn bijvoorbeeld te vinden in magische handboeken uit Egypte en in medische en encyclopedische werken zoals Plinius' *Naturalis Historia*. De kritiek van vroegchristelijke auteurs op amuletten zoals Augustinus en Johannes Chrysostomos geeft inzicht in de motivaties om de objecten wel of niet te gebruiken.

Waarom bleef de antieke mens voor amuletten kiezen? Door dit te onderzoeken in een periode van religieuze verandering en te focussen op het gebruik en de redenen hiervoor, krijgen we meer inzicht in de rol die de amuletten in het leven van de antieke mens speelden.

Patricia Kret (p.m.m.kret@hum.leidenuniv.nl) rondde zowel de bachelor (2016) als de master (2018) Oude Geschiedenis af in Leiden. In 2019 deed ze onderzoek in Rome met een beurs van het KNIR en het Rijksmuseum van Oudheden. In 2019 won haar masterscriptie de Fruinprijs en in 2020 de OIKOS Scriptieprijs. Sinds 2020 zet Patricia haar onderzoek voort aan de Universiteit Leiden onder begeleiding van Luuk de Ligt en Kim Beerden.

Eindnoten

- 1 Bijvoorbeeld in Caesarius van Arles, *Preken*, 13.5 en 50.1.
- 2 Faraone, C.A. 2018, *The transformations of Greek amulets in Roman Imperial times*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia. Voor veranderingen in amuletten in een latere periode zie De Bruyn, T. 2017, *Making amulets Christian: artefacts, scribes and contexts*, Oxford University Press, Oxford.
- 3 Eigen observaties op basis van de werking van onder andere *circumabulatio* rituelen, zie bijvoorbeeld: Versnel, H.S. 1975, "Sacrificium lustrale: the death of Mettius Fufetius (Livy I, 28)", *Studies in Roman lustration-ritual 1, Mededelingen van het Nederlands Instituut te Rome*, vol. 37, pp. 97-116.

Figuur 1. Gesneden steen voor buikklachten, heliotroop, 200 voor Christus-700 na Christus, herkomst onbekend, afmetingen: 33 x 20 x 4 mm (figuur Rijksmuseum van Oudheden, Leiden, inv.nr. GS-01125).